

14

Lappträskin pitäjän Lindkosken kylän Heimásbergetin
(= Katajalan) kivikautinen asuinpaikka.

Tutkinut Jorma Leppäaho 1932.

Tohtori Johanes Hastig lähetti 26. 11. 1930 Kansallismuseoon kivikautisia asuinpaikkalöytöjä K. M. n:o 9301, jotka hän oli ottanut talteen Lappträskin pitäjän Lindkosken kylän Heimásbergetiltä. Tohtori Hastigin lähettämien saviastianpalojen joukossa oli sekä kampakeramiaa että nyörikeramiikkaa. Paikalla täytyi siis olla aikaisempi kampa- ja myöhäisempi nyörikeräminen asuinpaikka. Kesällä 1931 kävi maisteri N. Cleve tarkastamassa paikkaa ottaen ~~kaksi~~ ^{kolme} valokuvaa (n:ot 1 - 3). V. 1932 antoi Muinaistieteellinen Toimikunta allekirjoittaneen tehtäväksi suorittaa paikalla kaivauksia. Kaivaukset suoritettiin toukokuun 27 ja kesäkuun 4 päivän välisenä aikana. Koko kaivauksen ajan tohtori Hastig oli apunani ja Lappträskin Kotiseutuyhdistys antoi ilmaisen työvoiman, keskimäärin 5 miestä päivässä.

Heimásbergetiksi eli Heimásaksi kutsutaan pientä kallionnyppylää, joka sijaitsee aivan Katajalan talon lähellä ja sen lounaispuolella. Veden ollessa 12 sashenia (25,6 m) korkeudella on Heimásberget muodostanut yhdessä siitä itäänpäin olevien alueiden kanssa n. 500 m pituisen ja levyisen saaren. Heimásberget oli silloin ikäänkuin tuon saaren "luoteisnokkana". Heimásbergetin voi sanoa olevan n. 250 m päässä Elimäelle, Ruotsinpyhtäälle ja Anjalaan vievän tien pohjoispuolella, sekä n. 750 m päässä edellämainitun maantien ja Elimäelle Pokarbyn kautta vievän maantien risteyksestä. Samoin sen voi sanoa olevan suunnilleen 3 km päässä Lappträskinjärven itäpäästä. Samoin Heimásberget on suunnilleen Heimbackenin ja Hannusbackenin kivikautisten asuinpaikkain kautta vedetyn viivan keskivälillä ollen kummastakin asuinpaikasta täsmälleen 1100 m päässä.

Hemäsbergetin kallionnyppylä kuuluu n.s. kansakoulun tonttiin. Kuten kartasta (n:o 1) näkyy on kallionnyppylän eteläpuolella n.s. Enqvistin lesken palsta. Palstan eteläpuolella, välissä olevan tien toisella puolella, on puutarhuri Sirénin palsta. Molemmat edellämainitut palstat ovat aikanaan kuuluneet Katajalan tilaan, jonka rakennusryhmä sijaitsee palstain itäpuolella. Tohtori Hastigin aikaisemmin lähettämät esineet (n:o 9301) oli saatu talteen nyt viljapeltona olevasta Enqvistin palstan eteläpuoleisesta osasta. Samoin mainitsi puutarhuri Sirén löytäneensä usein puutarhastaan saviastianpalasia, hioimen kappaleita y.m. kivikautiseen asutukseen viittaavia merkkejä.

Kaivautin ensiksi 25 m pituisen ja 0,75 m levyisen koeojan Enqvistin ja Sirénin palstain välissä olevan ja Katajalan taloon vievän tien sivuun. Alue I kaivettiin Enqvistin palstan pohjoispuoliseen koskemattomaan osaan. Alue II taas kaivettiin kansakoulun alueelle aivan lähelle Enqvistin palstan kulmausta. Alue I oli suuruudeltaan 50 ja alue II 26 m². Kaikille kaivausalueille saatiin yhteinen kiintopiste suuresta alue II:n vieressä olevasta n. 3 m pituisesta ja levyisestä ja parin metrin korkuisesta maakivestä. Kivi sivusi kaivausalueen ruutujen 38 - 40 kohdalla välittömästi kaivausaluetta. Kiveen hakattiin merkki kiintopisteeksi. Heimäsbergetin miltei korkeimpaan kohtaan oli hakattu "1872 30 M". Merkintä on ilmeisesti topografisten kartottajain aikanaan hakkaama ja tarkoittaa, että paikka on 30 m merenpinnan yläpuolella. Tämän merkinnän mukaan on kiintopisteen korkeus merenpinnasta 26,18 m.

K a i v a u s .

Koeoja. Koeojan pinnan korkein kohta (n. 1) oli 25,76 ja matalin 24,59 m merenpinnan yläpuolella. Koska koeoja kulki välittömästi tien sivua pitkin oli kulttuurimaa hävinnyt monissa kohdin vähiin. Varsinkin ruutujen 1 - 10 kohdalla oli kulttuurimaa perin ohutta. Ruudun 11:n kohdalla satuttiin "liesikiveykseen". Koska parin kiven alta löytyi multaa ja (k.n.v.5) valuraudan kappale, ei kiveys sellaisenaan voi olla kivikautinen. Kuitenkin kulttuurimaa oli kiveyksen ympärillä verrattain

paksua 10 - 15 cm ja tulen punaiseksi polttamaa. Siksi ei ole mahdotonta, että osa kiveystä on kivikautisen lieden jätettä. Punaisesta kulttuurimaasta löydetty omituinen "tordeerattu" pronssi- tai kupariputken kappale (9493:10) on ilmeisesti kivikautta myöhempi. Ruutujen 16 - 17:n kohdalla osuttiin laajaan liesikiveykseen, joka ulottui viereisen tien alle (kartta n:o 6 valok. n:o ⁸⁻¹⁰~~8-9~~). Tien pinta rikottiin ja kiveys kaivettiin kokonaisuudessaan esiin. Liedessä näyttää selvästi olleen useita "tulipesiä". Maa kiveyksen ympärillä ja kivien välissä (varsinkin tieosan alla) oli hyvin punaista, palanutta ja nokista ja sisälsi varsin paljon poltettuja luunmurusia. Liesialueelta saatiin talteen kokonaista 65 kpl. kampakeramista saviaslianpalasta. Alimman mitatun liesikiven korkeus oli 24,72 ja ylimmän 24,94 m. Koojan kulttuurimaa jatkui sitten n. 10 cm paksuisena ruudun 22 paikkeille. Ruudun 23 kohdalla koskematon kulttuurimaa samoinkuin löydötkin selvästi loppuivat.

Alue I. Alue I tuli kivisen ja omenapuita kasvavan maaston
=====
vuoksi hyvin pitkäksi ja kapeaksi. R. 12:n pintakorkeus oli 25,90 ja r 42:n 24,43 m. Varma liesikiveys tavattiin ruudusta 26. (Kartta n:o ~~7~~ ja valok. n:o 10). Ylin korkeusmitta oli 25,15 ja alin 24,99 m. Lieden kivet olivat verrattain vähän palaneita. Lieden vieressä ruutujen 16 ja 4:n välissä oli suurehko nokiläiskä. Läiskässä oli useita pieniä kananmunan kokoisia palaneita kiviä. Läiskän keskellä oli selvästi myöhemmin tullutta multamaata. Nokiläiskän paksuus oli n. 10 cm. Alue I:n kulttuurimaan paksuus oli keskimäärin n. 20 cm. Paksuin se oli ruudussa 11 (n. 30 cm). Kulttuurimaa oli varsin paksua myös ruutujen 12 35,43 ja 37 - 38 ja 44 - 45 kohdalla. Ruutujen 11 - 12 ja 18 - 19:n kohdalla kulttuurimaa ulottui pohjakallioon asti. (Keramiikasta katso myöhemmin!).

Alue II. Ruutujen 4:n ja 1:n pintakorkeudet olivat 24,68 ja
=====
24,35 m. Kaivettaessa paljastui melkein yli koko alueen ulottuva merkillinen kiveys (kartta n:o 4 ja valok. n:o ¹²⁻¹⁵~~11-12~~). Kiveykset vaikuttavat ainakin suurimmaksi osaksi ihmiskäsin ladotuilta. Kulttuurimaa (paksuus n. 10 - 20 cm) ei ollut erikoisemmin palanutta, joten kiveykset tuskin ovat olleet mitään liesikiveyksiä.

Erikoista molempiin edellämainittuihin kaivausalueisiin nähdä oli veden tihkuminen pitkin korkealle ulottuvaa pohjakallion pintaa, joten kulttuurimaa vaikutti varsin kostealta. Pohjakallion vuoksi ei paikalla ole selvästikään ollut mitään asuinhuopia tai muita senkaltaisia laitteita.

L ö y d ö t
=====

	Koeoja	A I.	A II.
Nuorempaa varhaiskampakeraamiikkaa	100 kpl.	225 kpl.	110 kpl.
Nyörikeramiikkaa	1 "	32 "	-
Epämääräisiä poltettuja savenpalasia	1 "	24 "	40 "
Kirveen tai taltan katkelmia	1 "	2 "	-
Kvartsikaapimia	5 "	4 "	1 "
" iskoksia	10 "	98 "	10 "
Sädekiviliuskeiskoksia	3 "	22 "	3 "
Vuorilaji-iskoksia	4 "	76 "	1 "
Piitä	2 "	1 "	1 "
Hioimen palasia	1 "	4 "	-
Luuesineen "	3 "	-	-
Poltettuja luumurusia	"	"	1 "
Hiiltä	1 "	"	-
Nuolenkärjen teelmiä	-	1 "	-
"Kupariputken" palanen	1 "	-	-

Keramiikka. Talteen saatu keramiikka on sekä varhaiskampakeraamiikkaa että nyörikeramiikkaa. Varhaiskampakeraamiikka on suurin piirtein katsoen nuorempaa varhaiskampakeraamiikkaa kuuluen Äyräpään tyyli I 2:een. Keramiikka on suurin piirtein samanlaista kuin Fällismalmin alemmassa asuinpaikassa. Kuitenkin eräät keramiikkakappaleet, kuten muutamat kierrenuorapainantein koristetut (9493:28) voidaan melkein lukea tyyli I-1:een. Nyörikeramiikkaa on alueelta varsin vähän. Koeojasta on vain 1 kpl. ja alue II:sta ei yhtään. Alue I:stä on nyörikeramiikkaa runsaammin alueen yläpäästä, ruutujen 6-12:n kohdalta. Samoin sitä on hiukan kaivausalueen ala-

päästä. Samoin on kaksi epämääräistä mahdollisesti nyörikeramiikkaan kuuluvaa saviastianpalasta koekuopasta, joka sijaitsee alueiden I - II:n välissä. Oman erikoisuutensa löytöaineistossa muodostavat epämääräiset poltetut savenkappaleet. Niitä on alue I:stä, mutta varsinkin alue II:sta. Osa kappaleista voi olla nykyaikaisista, mutta suuri osa vaikuttaa saven laadun puolesta nyörikeramiikalta. Eräissä kappaleissa on samantapaisia painanteita kuin tiivisteessä, joten ei ole mahdotonta, että osa näistä epämääräisistä kappaleista on todella tiivistettyä. Nyörikeramiikka samoinkuin edellämainitut epämääräiset savenpalaset olivat asuinpaikalla ikäänkuin pintakerroksena. Pohjimmaisena oli selvästi koskematon kerros, josta löytyi vain varhaiskampakeramiikkaa. Asuinpaikalle ei voitu määrittellä mitään tarkkaa alareunaa, sillä kansakouluun vievä tie kulki juuri asuinpaikan alareunaa pitkin, ja tie oli selvästi kaivamalla tasoitettu. Kuitenkin mielestäni näyttää varmalta, ettei varhaiskampakeramiikka ole voinut ulottua 23,50 - 23,75 m-rajaa alemmaksi, sillä tällä korkeudella voi tien tasoituksesta huolimatta havaita ikäänkuin jonkunlaisen ranta-akkumulation. Tämä korkeus vastaa täsmälleen Fallismalmenin alemman asuinpaikan alareunan korkeutta.

Koko asuinpaikka on suhteellisen laaja, ulottuen alue II:n kohdalta aina puutarhuri Sirénin rakennuksen paikkeille, josta on, kuten muistamme tilapäislöytöjä. Asuinpaikan kokonais^{laajuus} on ollut ainakin 25 x 80 m.

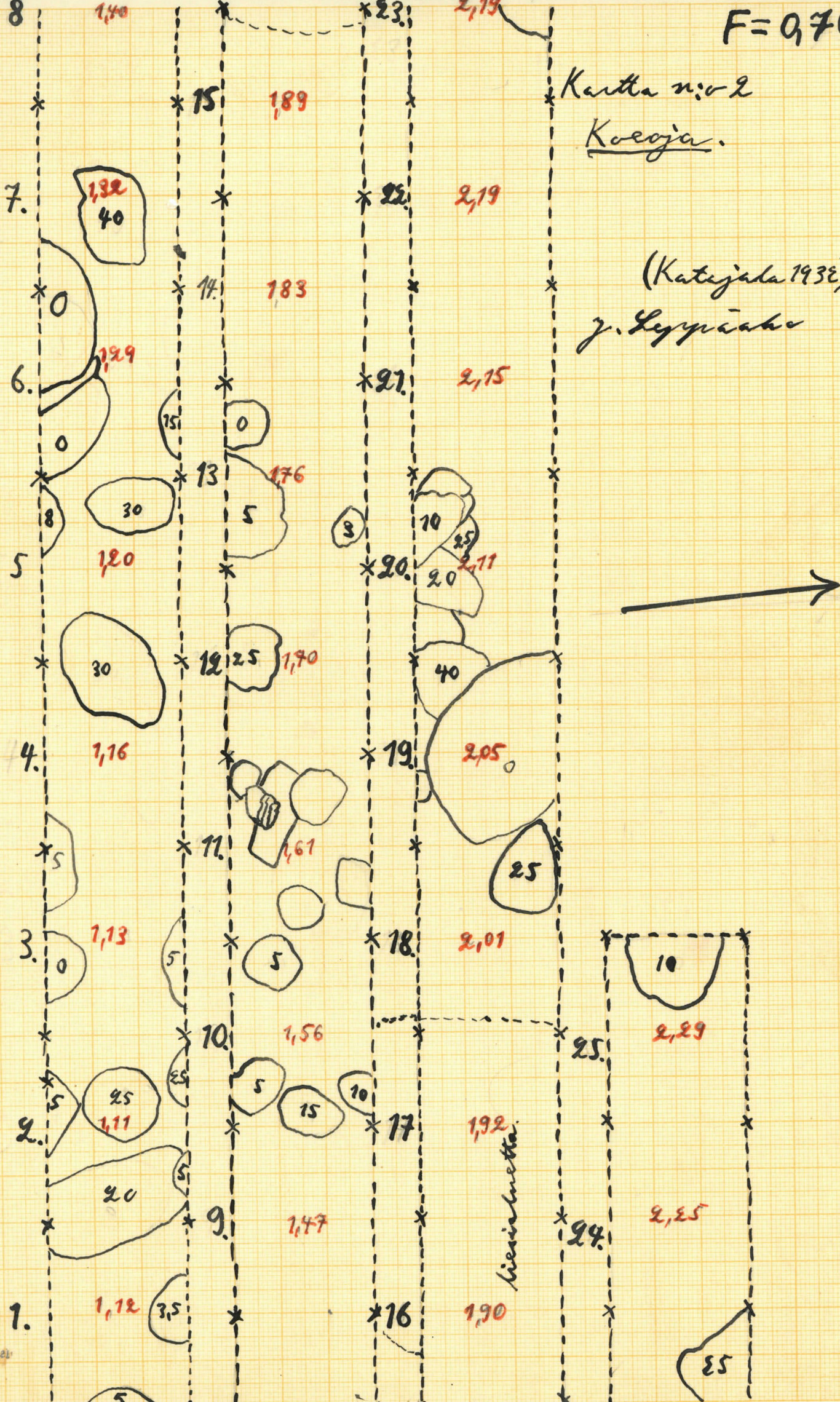
Asuinpaikka on merkitty A.Europeuksen kaivauskertomukseen(v:lta 1928)kuuluvaan topografikarttaan.

Kaivauskertomukseen kuuluu 7 karttaa, 13 valokuvaa ja I taulukko.

F = 0,70.

Kartta n:o 2
Koeraja.

(Katajasta 1932)
J. Leppänen

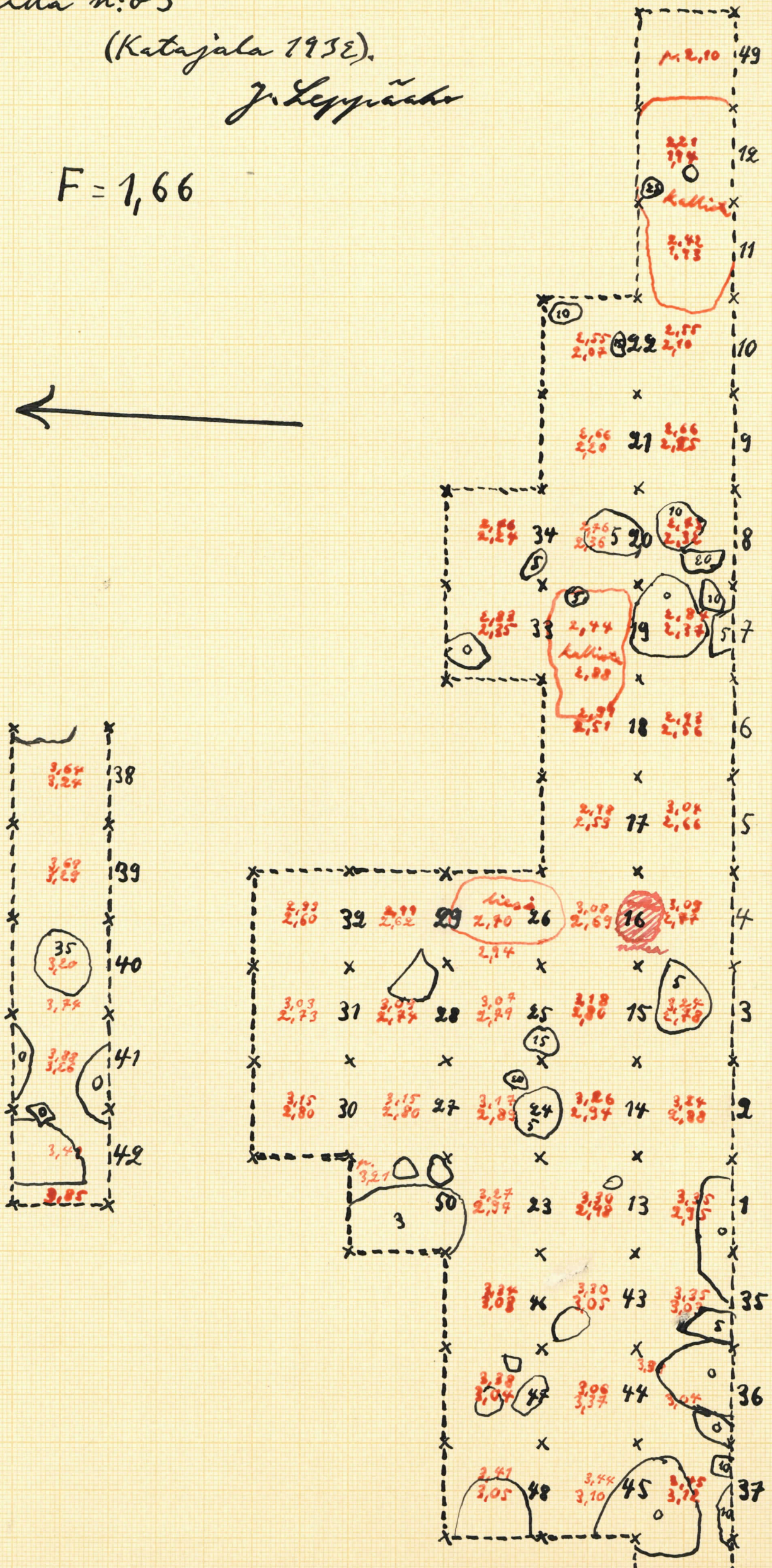
Kartta n:o 3

(Katajala 1932).

J. Leppänen

Aine I.

F = 1,66

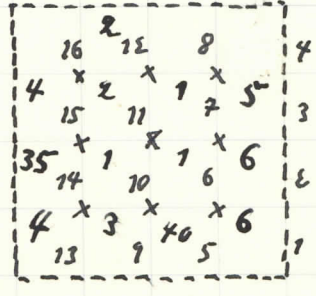
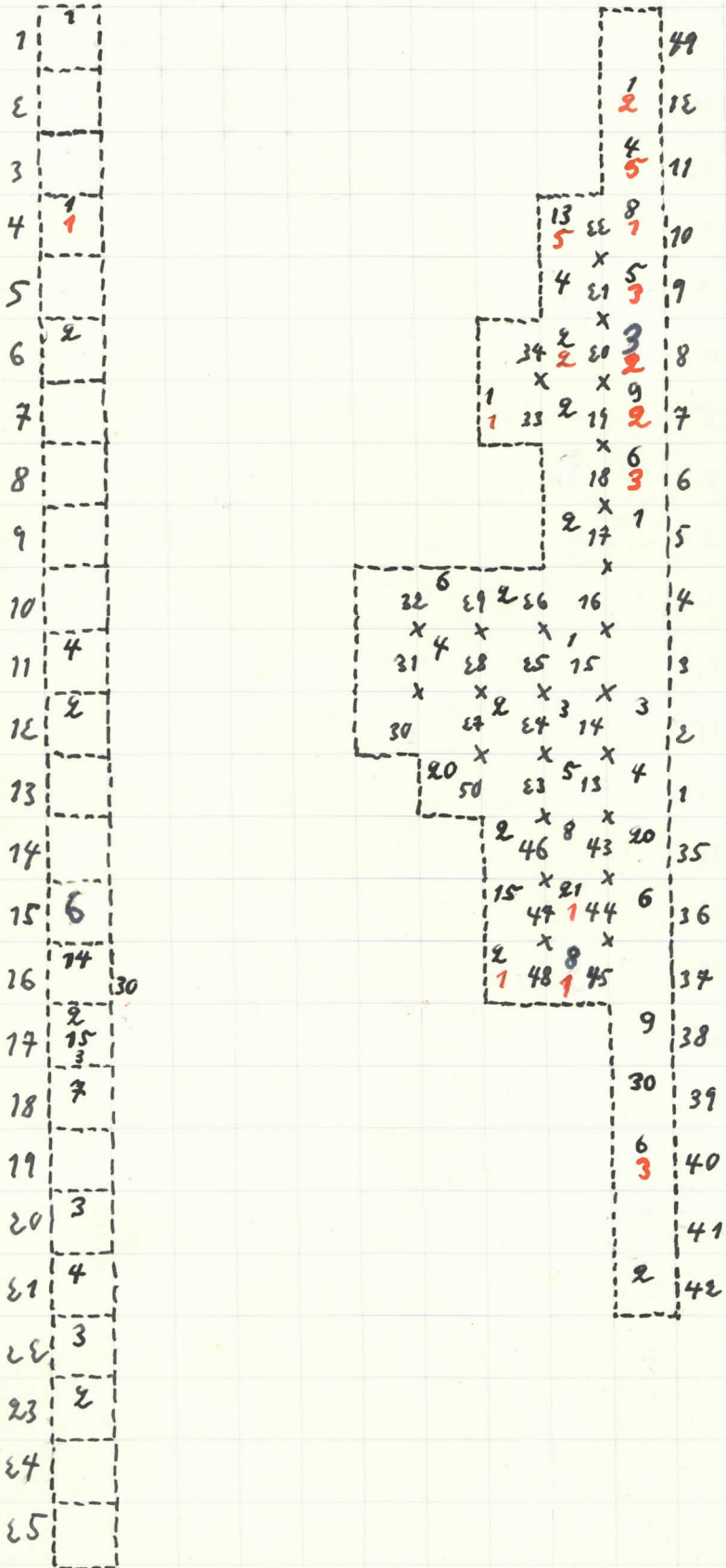
Katajala 193E.

Kampakeramiikan ja nyörikeramiikan suhte eri kaivausalueilla. (Kampak. on merkitty sinisellä nyörikeram. punaisella)

Koeloja

Alue I.

Alue II.

Koeknappi alueiden I-II:n välissä: 1, 2 (2)

Katajala 1932.

Epämääräisten poltettujen savenpalasten le-
viäminen.

Kuonoja

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25

Alue I.

				49			
				12			
			1	11			
		22		10			
		x		9			
		21		8			
		x		7			
	34	20		6			
	x	x		5			
	33	19	4	4			
		x		3			
		18	1	2			
		x		1			
		17					
		x					
	32	22	1	26	5	16	4
	x	x	x	x			
	31	28	25	1	15		3
	x	x	x	x			
	30	27	1	24	2	14	2
		x	x	x			
		50	23	13			1
		x	x				
		46	4	43			35
		x	x				
1		1	47	44			36
		x	x				
		48	2	45			37
							38
							39
							40
							41
							42

Alue II.

16	10	12	3	8	16	4
x	x	x	x	x		
15	11	7	5			3
x	x	x	x			
14	10	6	1			2
x	x	x	x			
13	1	4	5	1		1

Kartta n:o 7.

Alue I.

(Katajala 1932).

J. Leppänen

Tulinsija rundusse 26.

K. n:o 1

Lev. n:o 8866.

N. Blevé 1931.

Lappträskin pitäjän Lindhasken kylän
Heimäsen kivikantinen asuinparikka
maantien (= tässä lounaan) puolelta va-
lokuvattuna.

K. n:o 2

Lev. n:o 8867.

N. Blevé 1931.

Heimäsen bergel lounaan puolelta va-
lokuvattuna.

K. n:o 3

Lev. n:o 8868.

N. Blevé 1931.

N. s. Engvistin lesken rakennus länsi-
lounaan puolelta katsottuna.

K. n:o 4.

Lev. n:o 8197.

Katujalan (X) vierän tien vieressä oleva
peltojan pealutus lännen puolelta valo-
kuvattuna. J. Leppäaho 1938.

K. n:o 5.

Lev. n:o 8198.

Alue I (X) ja alue II (XX) tänsilnesteesta
näin valokuvattuna. F = kivi johon
kääntöpiiste on hakattu.

J. L. v 1938

K. n:o 6

Lev. n:o 8200

Alue I valokuvattuna lännestä näin.
F = kääntöpiestehivi.

J. L. v 1938

K. n:o 7.

Ler. n:o 8199.

J. L. 1938

Puutarhuri Piirinin rakennus (X) ja puutarha valokuvattuna kiintopistekänneltä eteläsuuntaan päin.

K. n:o 8.

Ler. n:o 8203.

J. L. 1938.

"Liesi" koeajan roudussa 11 valokuvattuna etelälounaasta päin.

K. n:o 9.

Ler. n:o 8204.

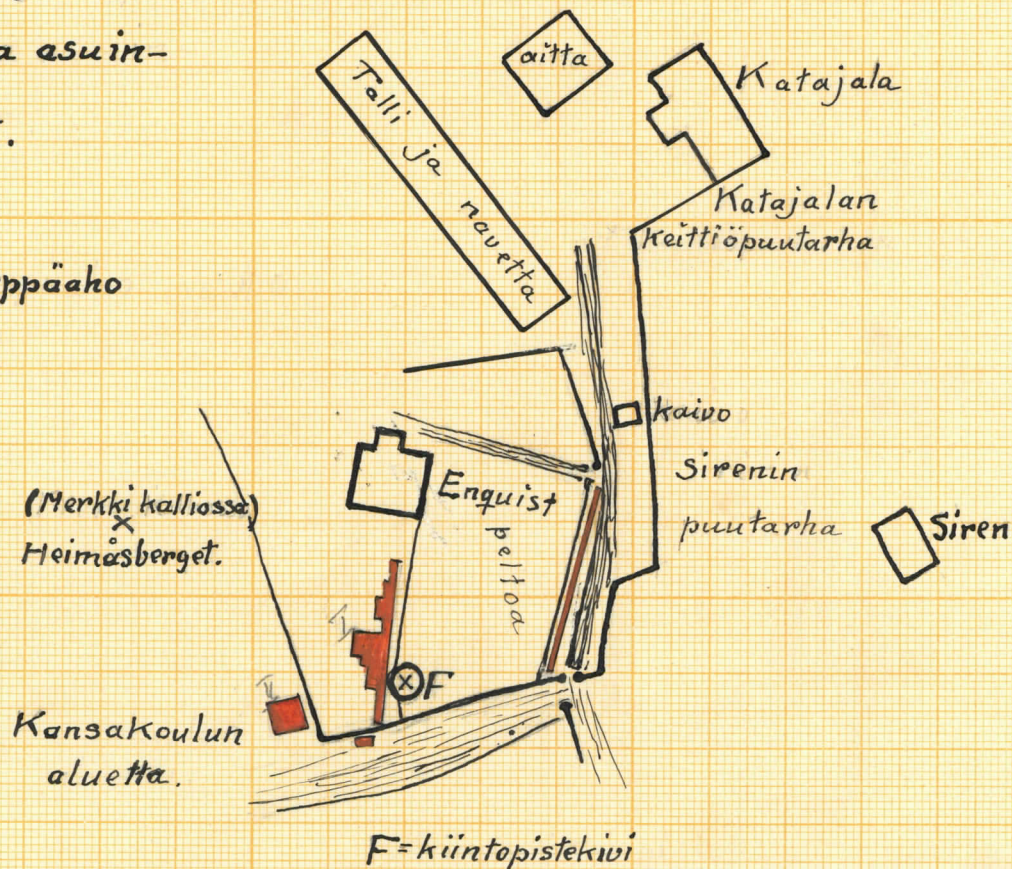
J. L. 1938.

Koeajan liesikiveykset roudussa 16-17 källisestä valokuvattuna.

Kartta Lapträskin pitäjän
Lindkosken kylän Heimäs-
bergetin (= Katajala)
kivikautisesta asuin-
paikasta.

Tehnyt Jorma Leppäaho
1932

Kartta no 1

K. n:o 10.

Lev. n:o 8205.

J.L:o 193E.

Kolccjan rundun 17:n liesikiveykset
koillisesta valokuvattuina. X = savias-
tianspala.

K. n:o 11.

Lev. n:o 8201.

J.L:o 193E.

Liesi alue I:n rundussa 26 valoku-
vattuina etelästä päin.

K. n:o 72.

Lev. n:o 8208.

J. L. o 1932.

Alue II:n kiveykset länsilänteen päin
valokuvattuna.

K. n:o 73.

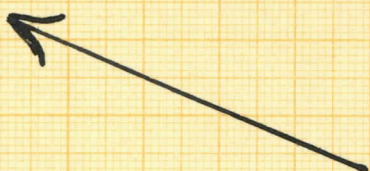
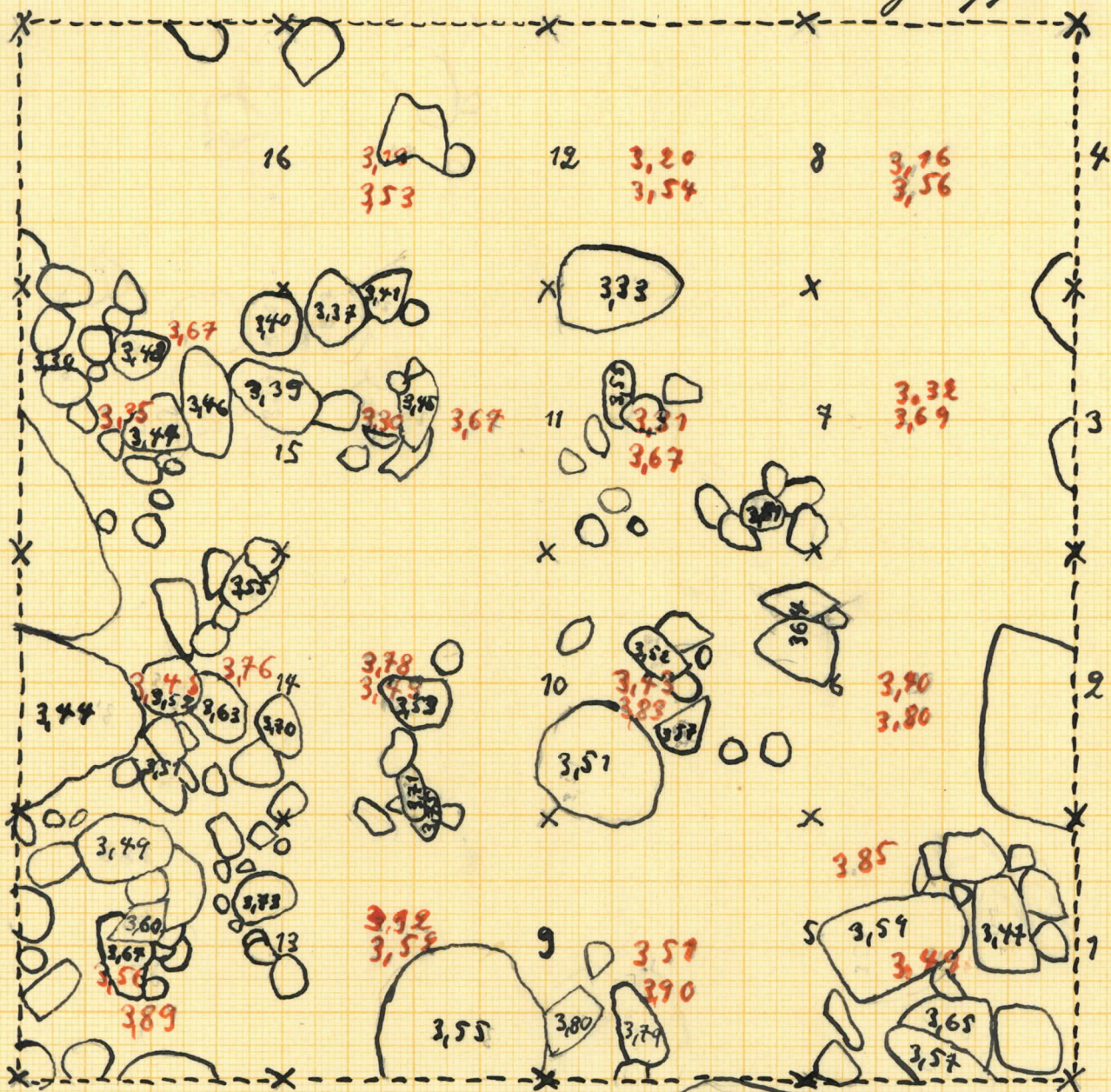
Lev. n:o 8209.

J. L. o 1932.

Alue D:n kiveykset valokuvattuna
3-4 m:n korkeudesta pohjoisla-
nteen päin.

Alue II.

Kartta n:o 4
F = 1,66. (Katiyala n:o 5).
J. Leppäsch

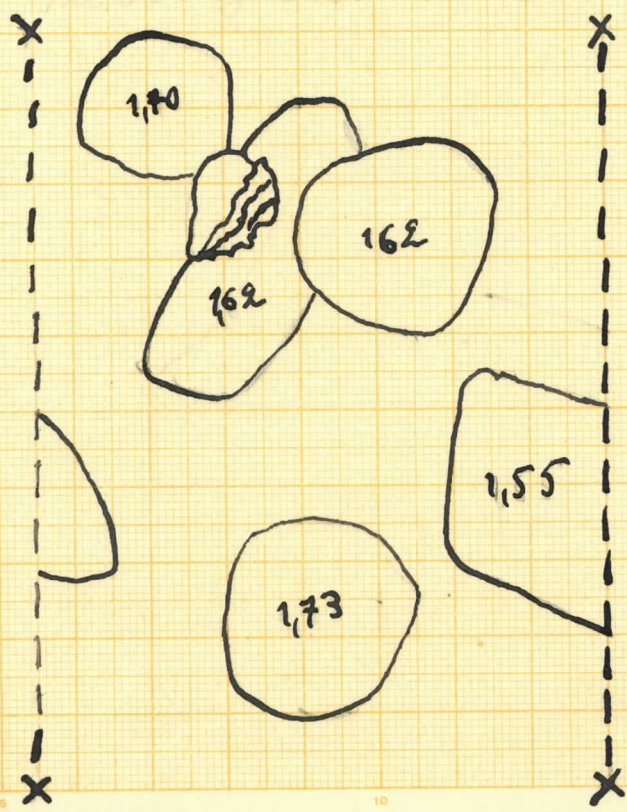
maakini

Kartta n:o 5

(Katajala 193E).

Kuocoja. g. Leppäaho

"Liesi" ruudusta 11.

Kocejä

Liesitireydyt rautujen 16-17:n kohdalla.

Kartta n:o 6

(Katajala 1938)

J. Lyyrä

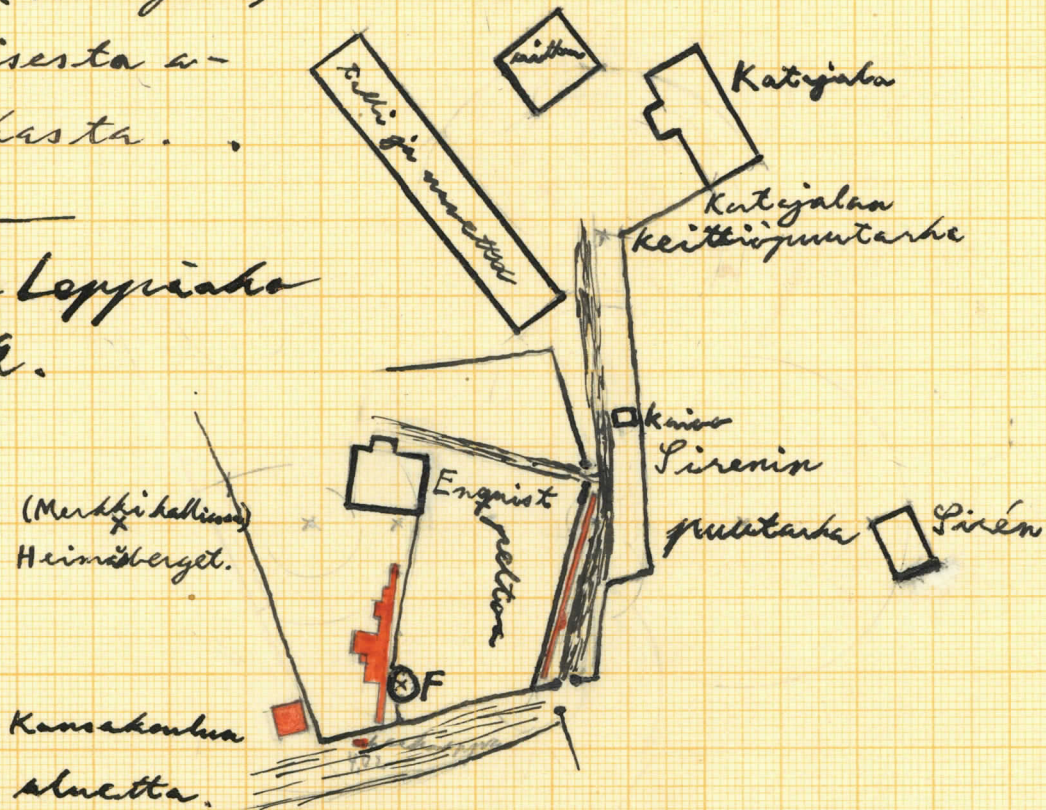

Kartta Lappträskin pitäjän
Lindkosken kylän Heim-
äbergetin (=Katajala)

Kartta n:o 7

kivikentisesta a-
sienpaikasta.

Tehnyt Jorma Leppiläho
1932.

F = kiintopistekeini

Heimbäckeln Öre basl.

